מסורת הש"ס

א) [תוספ' פ"ו ה"ב], ב) [לפנינו איתא אסטניס וקטן], ג) רש"ל מ"ז, ד) ברכות לה:, ה) [פסחים קב.], ו) ברכות מד., ז) [סוף מסכת ברכות וסוף מסכת הוריות], ח) [דף מד.],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בההוא מרווח וכו' הוא טמא. נ"ב ע"ל פרק הדר דף סח ע"א:

◆

גליון הש"ס

גמ' לפי שאין מערבין בהקדשות. כעין זה שבת ד' כא ע"א וש"נ:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' ואביי התם היכי ליעבד הדומי נהדמיה. נ"ב פי' בתמיה וכי נגווליה כולי האי לחתכו לחתיכות ועי' ריטב"א:

◆

מוסף רש"י

באומר כל הזן עלי. הא דקתני מותר במים ובמלח ואסור בשאר אוכלין ומשקין, לאו באומר קונם מזון עלי, דאין מזון אלא מה' מיני דגן, חטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון, אלא באומר כל הזן עלי קונם, וכל מילי נהי דלא איקרו מזון מיהו מיזן זייני, בר ממים ומלח (ברכות לה:).

◆

רבינו חננאל

ועלתה לרב יוסף בקשיא מיהא דתניא ר' שמעון בן אלעזר אומר מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו ולרעבתן כדי סעודה בינונית של כל אדם. ומי א"ר שמעון בן אלעזר הכי. שאם הוא משונה מרוב בני אדם מעמידין אותו במידה של בינוניים, והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עוג מלך הבשן שמת פתחו כמלואו. כלומר אם יש כמלואו וחישב להוציאו ממנו מטהר שאר פיתחי הבית, ואם לאו כל הפתחים טמאין. ודחינן התם גבי עוג משום דלא איפשר, הכי ניעביד נינתחי איברים איברים (איברים) וניפקיה. [איבעיא להו] מי פליגי עליה או לא. ת"ש דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עוג מלך הבשן פתחו בארבעה ש"מ פליגי עליה. ודחי אביי התם כגון דאיכא פתחים קטנים טובא, ואיכא חד דריוח ד' טפחים, ודאי כי מרוח ופתח פתחא לאפוקיה מינה בהאיך רבה מוסיף [ק]מרווח. משום דרב אמרו מערבין בבשר חי ובביצים חיים וכמה אמר רב נחמן סיני [אמר] שתים. ומפורש בסוף הוריות רב יוסף סיני, רבה עוקר הרים. ירושלמי בכל מערבין ומשתתפין חוץ

ה"ג **אבל בגדי עשירים לעניים לא.** כלומר לעניים לא בעינן בגדי עשירים אלא כיון דלדידהו חזו אזלי בתרייהו. הכא נמי אע"ג דלפרסאי לאו ליפתן הוא כיון דלדידן הוי ליפתן ניסגי בשיעור זוטא: **הכא לחומרא.** דכיון דחזו להו מקבלי טומאה: **והכא לחומרא.** דעד דהוי ליפתן לכ"ע ליבעי שיעורא רבה: **והתניא.** גבי עירוב דכיון דחזו לזקן ולחולה אף על גב דלכל אדם לא הוי מזון שתי סעודות מערבין מיהא למאן דחזי וגבי רעבתן דאכיל טפי סגי בבינונית. אלמא לקולא אזלינן: **פתחו כמלואו.** להציל על שאר פתחים ואי ליכא פתח דחזי ליה כל חור מלא אגרוף שבכתלים טמאין: **הדומי ניהדמיה.** ינתחוהו לאיברין: **פליגי רבנן.** במת בבית: **פתחים קטנים.** פחותין מד': **בההוא מרווח.** הלכך מציל על כולן אבל כולן שוין בד' או בי' אמות כולן טמאין דלא ידעי בהי מרווח ומפיק ואפילו נפתח אחד מהן והאחרים סגורין או חישב עליו להוציאו באחד מהן דתנן בגמרא במסכת ביצה (דף לז:) הוא טמא (א) וכולן טהורים ה"מ היכא דהאי חזי ליה ואפילו כולהו חזי ליה אבל היכא דליכא חד דחזי ליה ובעי מרווח וכולן שוין לא ידעינן בהי מרווח: **סיני.** קרי רב יוסף ז) לפי שהיה בקי במשניות ובברייתות: **ולאו אותביניה חדא זימנא.** בכילד מברכין (ברכות לז.): **באומר כל הזן עלי.** מתני' דאסר ליה בכל מילי לאו דאמר יאסר עלי מזון דודאי לא מיקרי מזון אלא ה' מינין דהוו מין דגן דזייני וסעדי ליבא אלא כגון דאמר יאסר עלי כל הזן דמשמע כל דבר המשביע דכל מילי זייני חוץ ממים ומלח אבל מיסעד לא סעדי ולא מיקרו מזון: **גינוסר.** ארץ יש כינרת ופירותיה מתוקין: **דלא טעים לי זיונא.** לא אכלתי לשובע ועדיין אני רעב: **זיונא ס"ד** לא גרסינן הכא אלא במס' ברכות ח) והכא גרסינן **אימא מזונא: מערבין לו בה.** דלא נדר אלא מאכילה ואי משום דלא חזיא ליה הא חזיא לאחריני מידי דהוה אנזיר ביין: **ככר זו עלי.** משמע כל דבר הנאתה קאסר עליה: **מאי לאו דאמר עלי.** ושמע מינה דלא אסר איניש אדעתיה אלא דרך עיקר הנאתה וכי נדר אדעתא דאכילה נדר: **לא דאמר הרי זו.** שבועה שלא אוכל ככר זו: **הקדש.** ודאי אסר בכל הנאות ואינו ראוי לשום אדם: **בדידיה.** בככר של חולין: **אלא מאי כל היכא דאמר עלי מערבין.** דלא משמע אלא אכילה: **קשיא רישא.** דקתני אימתי בזמן שאמר שבועה שלא אטעמנה דמשמע הא אמר עלי לא. ומשני הא לא קשיא דחסורי מיחסרא כו' עד נעשה כאומר כו' דלא מסיק אדעתיה לאסור עליו אלא דרך הנאתה דהיינו אכילה: **אדם אוסר עצמו באוכל.** שתלה הנדר במעשה שהוא עושה בעצמו דהיינו שלא אוכל: **מערבין לו בה.** דהא הנאה דממילא היא ולאו איהו עביד: **אוכל הנאסר על האדם.** כגון ככר זו תיאסר עלי או שבועה שלא אהנה מככר זו דהשתא לא תלה האיסור במעשה שבגופו אלא אפילו הנאה דממילא אין מערבין לו בה. ל"א ככר זו עלי מערבין לו בה דאמר לקמן (דף לא.) אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו הלכך משום הנאה לא איכפת לן ואי משום דלא חזיא ליה הא חזיא לאחרים דומיא דנזיר ביין ככר זו הקדש לא חזיא לא לדידיה ולא לאחריני ואנן סעודה הראויה בעינן כדלקמן [ע"ב] זה עיקר:

שמערבין

אבל בגדי עשירים לעניים לא וכי תימא הכא לחומרא והכא לחומרא והתניא א) רבי שמעון בן אלעזר אומר א מערבין לחולה ב) ולזקן כדי מזונו ולרעבתן בסעודה בינונית של כל אדם קשיא ומי אמר ר"ש בן אלעזר הכי והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עוג מלך הבשן פיתחו כמלואו א] ואביי התם היכי ליעביד הדומי נהדמיה [ונפקיה] איבעיא להו פליגי רבנן עליה דרבי שמעון בן אלעזר או לא ת"ש דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן עוג מלך הבשן ב פיתחו בארבעה התם דאיכא פתחים קטנים טובא ואיכא חד דהוי ארבעה דודאי כי קא מרווח בההוא קא מרווח אמר רב חייא בר רב אשי אמר רב מערבין בבשר חי אמר רב שימי בר חייא מערבין בביצים חיות וכמה אמר רב נחמן בר יצחק ג) (אחת) סיני אמר ג שתים: ד הנודר מן המזון מותר במים כו': ד) מלח ומים הוא דלא איקרי מזון הא כל מילי איקרי מזון לימא תיהוי תיובתא דרב ושמואל דרב ושמואל דאמרי תרווייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת המינין בלבד ה) ולא אותביניה חדא זימנא לימא תיהוי תיובתייהו נמי מהא אמר רב הונא ה באומר כל הזן עלי מים ומלח הוא דלא זייני הא כל מילי זייני ו) והאמר רבה בר בר חנה כי הוה אזילנא בתריה דרבי יוחנן למיכל פירי דגינוסר כי הוינן בי מאה הוה מנקטינן לכל חד וחד עשרה עשרה כי הוינן בי עשרה הוה מנקטינן לכל חד וחד מאה מאה וכל מאה מינייהו (לא) הוי מחזיק להו צנא בת תלתא סאוי והוה אכיל להו לכולהון ואמר שבועתא דלא טעים לי זיונא אימא מזונא אמר רב הונא אמר רב שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה ככר זו עלי אין מערבין לו בה מיתיבי הנודר מן הככר מערבין לו בה מאי לאו דאמר עלי לא דאמר זו הכי נמי מסתברא דקתני סיפא אימתי בזמן שאמר שבועה שלא אטעמנה אבל אמר עלי מאי הכי נמי דאין מערבין לו בה א"ה אדתני ככר זו הקדש אין מערבין לו בה ט) לפי שאין מערבין בהקדשות ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים דאמר זו אבל אמר עלי אין מערבין לו בה אמר לך רב הונא אלא מאי כל היכא דאמר עלי מערבין קשיא רישא חסורי מיחסרא והכי קתני הנודר מן הככר מערבין לו בה ואפילו אמר עלי נעשה כאומר שבועה שלא אטעמנה מכל מקום קשיא לרב הונא הוא דאמר כרבי אליעזר דתניא רבי אליעזר אומר שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה ככר זו עלי אין מערבין לו בה ומי אמר רבי אליעזר הכי והתניא זה הכלל אדם אוסר עצמו באוכל מערבין לו בה אוכל הנאסר לו לאדם אין מערבין לו בה רבי אליעזר אומר ו ככר זו עלי מערבין לו בה ככר זו הקדש אין מערבין לו בה לפי שאין מערבין לו בהקדשות תרי תנאי ואליבא דרבי אליעזר: מערבין לנזיר ביין כו': מתני' דלא כב"ש דתניא ב"ש אומרים אין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ב"ה אומרים ז מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אמרו להן ב"ה לב"ש אי אתם מודים

שמערבין

לימא תהוי תיובתא. ואם תאמר והא מאן דפליג ארב ושמואל לא פליג אלא באורז ודוחן וא"כ תקשה לכולהו ועוד תיקשי ליה מתניתין דכילד מברכין (ברכות דף מ:) דיש כמה דברים דמברכין עליו שהכל או בפ"ה וי"ל דדווקא לרב ושמואל פריך דלא חשיבי אורז ודוחן אף על גב דקבעי נמי סעודתא עלייהו א"כ סבירא להו דכל מילי לא מיקרו מזון אלא ה' מינין בלבד אבל מאן דפליג עלייהו סבר שפיר דכל מילי איקרו מזון אך דלא תקנו בורא מיני מזונות אלא הך דקבעי סעודתא עלייהו ואאורז ודוחן קבעי נמי: **ככר** זו עלי אין מערבין לו בה. תימה לר"י אמאי נקט בהאי שבועה ובהאי נדר בשבועה גופה או בנדר גופיה הוה מצי לפלוגי דהיכא דאסר עליה באכילה מערבין לו בה בהנאה אין מערבין לו בה ועוד דאמר לקמן (דף לא.) לכ"ע אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו משמע דליכא תנא דפליג והא רבי אליעזר דבסמוך דאמר ככר זו עלי דאין מערבין לו בה משום דאסור בהנאה אם כן סבר דמערבין לו לדבר הרשות או מצות ליהנות ניתנו ונראה כרשב"ם דמפרש דאין מערבין לו בה אפי' אמר קונם אכילת ככר זו עלי משום דקונם הוי כעין הקדש ואתי לאחלופי בהקדש אבל אמר שבועה אפילו אמר שבועה שלא אהנה מככר זו כיון דלא מיחלף בהקדש מערבין לו בה דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו ונקט שבועה שלא אוכל דאפי' הכי בקונם אין מערבין לו בה וקשה לפירושו דכי פריך בסמוך לרב הונא ליפלוג וליתני בדידיה ליתני דהכי קאמר אבל אמר עלי נעשה כאומר ככר זו הקדש ואין מערבין לו בה ולפי' הקונטרס ניחא דאין לו לתלות בהקדשות דאסירי לדידיה ולאחריני ויש לומר דלא מצי לשנויי הכי משום דמסיים בה לפי שאין מערבין בהקדשות משמע דווקא בהקדשות אבל בקונמות מערבין:

תרומה

עין משפט נר מצוה

א [שו"ע א"ח סי' תט סעיף ז]:

מו ב מיי' פ"ז מהל' טומאת מת הל' א:

מז ג מיי' פ"א מהל' עירובין הל' יא סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ז:

מח ד ה טוש"ע י"ד סי' ריז סעיף יט:

מט ו ז מיי' פ"א מהל' עירובין הל' יד טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ח:

◆

רב נסים גאון

עוג מלך הבשן פתחו בד'. עיקרו באהלות בפרק ג', כזית מן המת פתחן [בטפח], והמת פתחו בד' טפחים. אמר רב נחמן בר יצחק סיני אמר ב'. היינו רב יוסף. ובירורא דמילתא בסוף מסכת ברכות ובסוף מסכת דהוריות, רב יוסף סיני, ורבה עוקר הרים.

◆

רבינו חננאל (המשך)

מן המים ומן המלח. א"ר יסא מפני שאין הגוף ניזון מהם. ר' לוי אמר שהן מין קללה. פי' מים מי המבול, מלח מכת סדום. משנה בכלים פרק כ"ז בגדי עניים אע"פ שאין להם שלש על שלש הרי אילו טמאים מדרס. מתני' הנודר מן המזון מותר במים ומלח. ואקשינן וכי כל מילי איקרו מזון כדמהני, והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת מינין הללו, חיטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון. ולא איתותבו חדא זימנא, נימא מיהא נמי תהוי עלייהו תיובתא. ופריק ר' יוח' מתני' בנודר ואמר כל דבר הזן אסור עליו. ואקשינן תוב וכי כל מילי זייני בר ממים ומלח, והא ר' יוחנן הוה אכיל מפירות גינוסר טובא והוה משתבע דלא טעים לי זיונא. ופרקינן לא תימא זיונא אלא אימא מזונא. אמר רב הונא (הונא) שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין עליו בה, (ככר זו מערבין עליו בה) ככר זו עלי אין מערבין לו בה. ומקשינן עליה ומוקמינן ליה רב הונא דאמר כר' אליעזר, דתניא ר' אליעזר אומר שבועה שלא אוכל זו מערבין לו בה, ככר זו עלי אין מערבין לו בה. ומי א"ר אליעזר הכי והתניא זה הכלל כל שהאוכל נאסר על(י) האדם אין מערבין לו בה, אוסר עצמו באוכל מערבין לו בה. ר' אליעזר אומר ככר זו עלי אסורה, מערבין לו בה. ככר זו הקדש אין מערבין לו בה, לפי שאין מערבין בהקדשות. ופריק תרי תנאי אליבא דר' אליעזר. פיסקא מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה. תניא בית שמאי או' אין מערבין לנזיר ביין ולא לישראל בתרומה. ובית הילל או' מערבין. אמרו בית הילל לבית שמאי אי אתם מודים